8752 กล้วยไม้

MATICHON INFORMATION CENTER | Subject Heading : 43331538
Date : 23 ต.ค. 2543 | Page : 5 | Source : สยามรัฐ | No :
Keyword

สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ เฉลิมพระเกียรติ100ปีสมเด็จย่า(1)

เอื้องสายสามสี
กล้วยไม้อิงอาศัยขึ้นตามกิ่งไม้ในป่าดิบแล้งออกดอกฤดูร้อน

เพชรหึง
กล้วยไม้ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ขึ้นตามคบไม้ในป่าดิบชื้น

ด้วยในปี พ.ศ.2543 เป็นปีที่ครบ 100 ปีวันคล้าย วันพระราชสมภพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จย่าของปวงชนชาวไทย แม้พระองค์ได้เสด็จสวรรคตไปแล้วแต่พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ยังสถิตอยู่ในดวงใจของพสกนิกรชาวไทยทุกคน

เมื่อครั้งทรงมีพระชนมชีพอยู่ พระองค์ทรงสนพระทัยและมุ่งเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติทรงทราบถึงความเป็นมาและชนิดของพรรณไม้เกือบทุกชนิด ในปี พ.ศ.2510 โปรดให้วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงใหม่ (ชื่อของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในขณะนั้น) ถวายงานปลูกป่าที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และงานด้านส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่ชาวไทยภูเขาในภาคเหนือตลอดจนถวายงานปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โดยการปลูกกล้วยไม้ไทย กล้วยไม้ลูกผสมและไม้ดอกไม้ประดับต่างๆ โดยรอบบริเวณพระตำหนักดอยตุง บางครั้งพระองค์ได้เสด็จลงเพื่อทรงงานร่วมกับอาจารย์และนักศึกษาที่ได้ไปถวายงาน ทรงรับสั่งแย้งนักวิชาการที่กราบทูลชื่อกล้วยไม้ผิดไป อันเป็นการแสดงถึงพระอัจฉริยะของพระองค์ที่ทรงสนพระทัยและทรงมีความรอบรู้เป็นอย่างยิ่งในด้านพรรณไม้ พระองค์ทรงรับสั่งให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้รวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ไทยเพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์ตามหลักนิเวศวิทยา เพื่อให้มีอยู่ในธรรมชาติ ตลอดจนใช้เป็นศูนย์การศึกษาธรรมชาติให้แก่เยาวชนรุ่นหลังต่อไป

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงห่วงว่าพรรณไม้หลากหลายชนิดได้ถูกทำลายลง จนอาจกล่าวได้ว่าพรรณไม้ที่มีถิ่นกำเนิดเฉพาะที่ประเทศไทยกำลังจะสูญพันธุ์ไปอย่างไม่มีวันฟื้นกลับมาอีก จึงทรงมีพระราชประสงค์ให้อนุรักษ์ความสมบูรณ์ของป่าไม้และพรรณไม้นานาชนิดไว้ โดยให้มีการรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ ไว้เพื่อเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป การอนุรักษ์กล้วยไม้สามารถสร้างความรักและความผูกพันระหว่างคนกับป่า ซึ่งจะเป็นผลสืบเนื่องให้มีความรักความหวงแหนและรักษาป่าไม้ในที่สุด

ดังนั้นในปี พ.ศ.2543 บริษัท สยามกลการ และ นิสสันเซลส์ จำกัด และบริษัท สยามนิสสัน...ทั่วประเทศ โดยโครงการ THINK EARTH ร่วมกับมหาวิทยาลัย แม่โจ้ ได้จัดทำโครงการนำร่องชื่อโครงการ "สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ ร้อยใจ ร้อยปี สมเด็จย่า" ภายใต้โครงการจัดสร้าง "สวนพรรณไม้เฉลิมพระเกียรติ ร้อยปี สมเด็จย่า" ขึ้น เพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้หอม ไม้มงคล และไม้ในวรรณคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้วยไม้ป่าของไทยที่หายากและใกล้สูญพันธุ์โดยมีวัตถุประสงค์คือ

* เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
* เพื่อเป็นแหล่งรวบรวม อนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้และพรรณไม้ให้ดำรงอยู่มิให้สูญหาย ตลอดจนขยายพันธุ์ให้มีปริมาณพอสนับสนุนหน่วยงานอื่น
* เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาธรรมชาติ และสนับสนุนงานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับกล้วยไม้และพรรณไม้ที่มีความสัมพันธ์และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน
* เพื่อเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติทางนิเวศวิทยาของป่าไม้ และพรรณไม้ให้สมบูรณ์ถูกต้องตามหลักวิชาการ
* เพื่อเป็นการกระตุ้นสร้างความคิด สร้างความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงามในการอนุรักษ์และช่วย

เข็มแสด กล้วยไม้อิงอาศัยขึ้นตามคบไม้ในป่าเต็งรัง

รองเท้านารีอินทนนท์ กล้วยไม้อาศัยขึ้นเกาะตามคบไม้ในป่าดิบเขาทางภาคเหนือ ออกดอกฤดูหนาว

กันปกป้องรักษาพืชพรรณ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอื่นๆ แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป

* เพื่อเป็นแหล่งรวบรวม เผยแพร่ความรู้ และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และสภาพการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของกล้วยไม้และพรรณไม้ต่อสาธารณชน

* เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการดำเนินงานมีผู้รับผิดชอบโครงการคือมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับบริษัท สยามกลการ และนิสสันเซลส์ จำกัด และมีผู้ร่วมโครงการคือ กรมป่าไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สมาคมพฤกษชาติแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ สมาคมศิษย์เก่าแม่โจ้ โดยมีงบประมาณการดำเนินการเบื้องต้นจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และบริษัทสยามกลการ จำกัด

สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้เฉลิมพระเกียรติร้อยปีสมเด็จย่าจะจัดสร้างขึ้นในบริเวณตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้พื้นที่ประมาณ 100 ไร่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่โครงการสวนพรรณไม้เฉลิมพระเกียรติร้อยปีสมเด็จย่า ที่มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 300 ไร่ จึงเป็นที่คาดหวังว่าสวนแห่งนี้จะเป็นแหล่งศึกษาด้านพฤกษศาสตร์ที่สำคัญยิ่งในภูมิภาค

ขณะนี้ทางผู้บริหารโครงการ คือทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ กำลังดำเนินการอยู่คือ สำรวจเลือกที่ตั้งพื้นที่ดำเนินงานโครงการ ออกแบบวางผังแม่บทและโครงสร้างของโครงการออกแบบก่อสร้างและจัดทำรายละเอียดโครงการ และกำลังเร่งเสนอรูปแบบโครงการเพื่อดำเนินการสร้างสวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้เฉลิมพระเกียรติร้อยปีสมเด็จย่าและเมื่อโครงการสวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้เฉลิมพระเกียรติ ร้อยปีสมเด็จย่า แห่งนี้แล้วเสร็จภายในสวนก็จะมีพันธุ์กล้วยไม้ปลูกแสดงไว้มากมาย เพื่อให้ประชาชนเข้ามาศึกษาชื่นชม โดยจะแบ่งสวนกล้วยไม้ออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือสวนกล้วยไม้ป่าพันธุ์แท้ และสวนกล้วยไม้พันธุ์ลูกผสม ในแต่ละสวนก็จะจัดปลูกกล้วยไม้แยกย่อยเป็นหมวดหมู่ตามหลัก อนุกรมวิธาน และตามสภาพการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถแยกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรก กล้วยไม้ที่มักอาศัยอยู่ตามพื้นดิน เรียกรวมๆ กันว่า กล้วยไม้ดิน (Terrestial Orchids) ลักษณะส่วนใหญ่ของกล้วยไม้ดินนั้น มีเหง้า หรือมีหัวสะสมอาหารอยู่ใต้ผิวดิน แต่บางชนิดก็เป็นพันธุ์ที่อาศัยซากพืชที่ผุพังเป็นอาหาร บางชนิดพัฒนาส่วนรากหัวให้สามารถสะสมอาหารไว้ใช้ขณะพักตัวยามฤดูแล้ง

กล้วยไม้ดินซึ่งเป็นกล้วยไม้ป่าของไทย ส่วนใหญ่มักเป็นพวกที่พักตัวในช่วงฤดูร้อน และออกดอกให้ชมในช่วงฤดูฝนหรือฤดูหนาว มีมากมายหลายสกุลที่ทางสวนพฤกษศาสตร์ฯ จะนำมารวบรวมไว้อย่างเช่น

สกุล Cymbidium หรือที่เรียกว่า "กาเรการ่อน" กล้วยไม้สกุลนี้แม้จะมีทั้งพวกที่เป็นกล้วยไม้อากาศด้วย แต่ชนิดซึ่งมีดอกสวยงามโดดเด่นและมีดอกขนาดใหญ่มักเป็นชนิดที่ขึ้นอยู่บนพื้นดินอันได้แก่ เอื้องสำเภางาม (Cymbidium insigne) เอื้องกำเป้อ (C. tra cyanum) เอื้องปากนกแก้ว (C. lowianum) กล้วยไม้พวกนี้ในสภาพธรรมชาติบนดอยทางภาคเหนืออยู่แล้ว จึงสามารถปรับตัวออกดอกได้ดีในการปลูกเลี้ยงภายในวนพฤกษศาสตร์ และมักสร้างความตื่นตาตื่นใจแก่ผู้พบเห็นเสมอ

(อ่านต่อวันพุธ)

■ ชนินทร์ โกรัตน์

หนังสือพิมพ์ธันนี่เบิร์ทเดย์

MATICHON INFORMATION CENTER	Subject Heading :
Date : 25 ต.ค. 2543 Page : 5	Source : สยามรัฐ No :
Keyword	

สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ เฉลิมพระเกียรติ๑๐๐ปีสมเด็จย่า(จบ)

(ต่อจากวันจันทร์)

สกุลนางอั้ว (Habenaria, Pecteilis, Peristylus) กล้วยไม้พวกนี้ส่วนใหญ่มักมีวงจรชีวิตแบบพืชล้มลุก คือผลิใบออกดอกช่วงฤดูฝน หลังจากนั้นจะทิ้งใบยุบตัวลงหัวซึ่งเป็นส่วนลำต้นแท้จริงอยู่ใต้พื้นดินในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้นกล้วยไม้กลุ่มนี้จะเป็นจุดเด่นให้กับสวนพฤกษศาสตร์ระหว่างที่กล้วยไม้กลุ่มอื่นๆ ไม่ค่อยมีดอก ชนิดที่โดดเด่นและน่าสนใจได้แก่ นางอั้วใหญ่ (Pecteilis susanae) นางอั้วสาคริก (P. sagarikii) และพวกลิ้นมังกร (Habenaria rhodocheila) ที่มีดอกสีสันฉูดฉาดบาดตาน่าชมอย่างยิ่ง

สกุลว่านอึ่ง (Eulophia) และสกุลว่านจูงนาง (Geodorum) ทั้งคู่เป็นกล้วยไม้ล้มลุกเช่นกัน พวกนี้จะมีใบและดอกเฉพาะฤดูฝน ส่วนใหญ่ออกดอกเป็นช่อผุดขึ้นจากลำต้นที่เป็นหัวใต้พื้นดิน เช่นเดียวกับสกุลเอื้องสีลา (Tainia)

สกุลเอื้องน้ำต้น (Calanthe) จัดเป็นกล้วยไม้ดินที่มีดอกสวยงามที่สุดอีกสกุลหนึ่ง มีด้วยกันหลายชนิด และมักออกดอกพร้อมเพรียงกันเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับสกุลเอื้องนวลจันทร์ (Spathoglottis) ทั้งสองสกุลมีลำต้นเป็นหัวอวบน้ำขนาดใหญ่ และมักออกดอกให้ชมในช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาว

สกุลรองเท้านารี (Paphiopedilum) จัดว่าเป็นกล้วยไม้ที่ได้รับความสนใจและมีดอกสวยงามโดดเด่นที่สุดก็ว่าได้ ทุกชนิดเป็นพรรณพืชใกล้สูญพันธุ์จากแหล่งธรรมชาติ ทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้จึงได้ดำเนินการนำมาเพาะขยายพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วนอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้แล้วก็ยังมีกล้วยไม้ดินกลุ่มอื่นๆ ที่คาดว่าจะรวบรวมนำมาจัดแสดงให้ชมในสวนพฤกษศาสตร์ได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะพวกที่มีใบลวดลายสวยงาม มีดอกแปลกตา และมักอยู่ตามป่าดิบชื้น อาทิ *เอื้องร่อนทอง* (Ludisia discolor) *สกุลเอื้องนายุ่ม* (Anoectochilus) ที่มีในป่าเมืองไทยหลายชนิด *สกุลบัวหัวเดียว* (Nevilia) ที่มีใบกลมคล้ายใบบัว มีลายสวยงาม *สกุลอั้วลาย* (Hemipilia) ที่จัดเป็นกล้วยไม้หายาก ซึ่งขึ้นทางภาคเหนือ

กลุ่มที่สอง กล้วยไม้ที่ขึ้นตามก้อนหิน ต้นไม้ คาคบไม้ เรียกรวมๆ กันว่า กล้วยไม้อากาศ หรือกล้วยไม้อิงอาศัย (Epiphytic Orchid) กล้วยไม้ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มนี้ โดยลักษณะที่สามารถเจริญเติบโตได้บนพื้นผิวของวัตถุที่เกาะอาศัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่ดิน เพราะกล้วยไม้ในกลุ่มนี้จะมีรากอากาศที่สามารถดูดกินน้ำแร่ธาตุที่สายฝน หรือความชื้นนำพาผ่านมา และไม่ได้เบียดเบียนทำลายต้นไม้ที่เกาะอาศัยอย่างที่พวกกาฝาก (Parasitic Plants)ทำ บางชนิดเป็นพันธุ์ที่อาศัยบนลานหิน (Lithophytic Orchid) โดยมีรากและใบที่อวบน้ำแข็งแรง สามารถกักเก็บสะสมน้ำและอาหารไว้ใช้ยามฤดูแล้งได้อย่างดี

ในป่าเมืองไทยมีกล้วยไม้อากาศมากมายหลายหลากสกุล แต่ละสกุลก็มีจุดเด่นต่างๆ กัน ออกไปบางสกุลมีดอกสวยงาม บ้างก็มีกลิ่นหอม บ้างมีรูปทรงแปลกประหลาดน่าสนใจ และบ้างก็มีความน่า

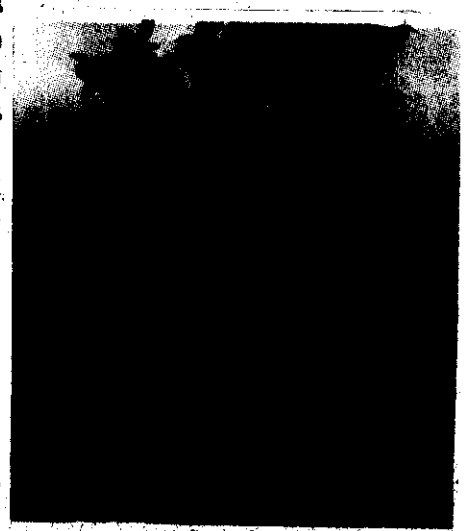

พร้าวนกคุ้มกล้วยไม้ดินขึ้นตามพื้นป่าดิบชื้นออกดอกฤดูฝน

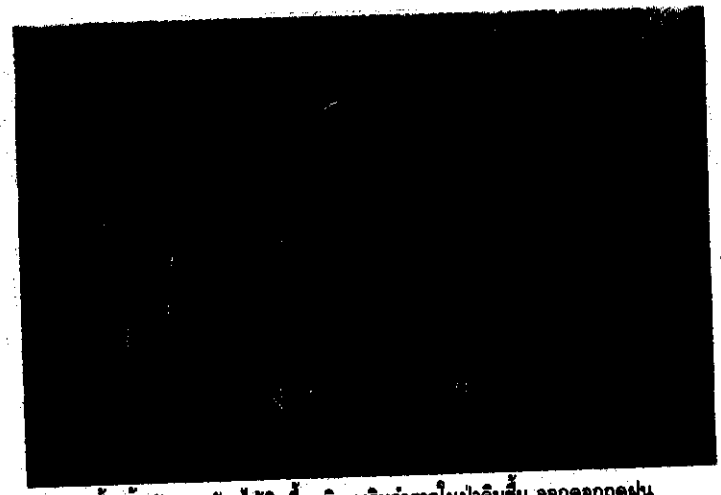

เอื้องลิ้นมังกร กล้วยไม้ดินขึ้นบริเวณริมลำธารในป่าดิบชื้น ออกดอกฤดูฝน

สกุล*สิงโตกลอกตา* (Bulbophyllum) กล้วยไม้สกุลนี้ จัดเป็นกลุ่มที่น่าสนใจที่สุดสกุลหนึ่ง นอกจากจะมีสมาชิกในสกุลจำนวนมากแล้วยังมีความหลากหลายในด้านรูปทรงลักษณะของดอกอย่างน่าทึ่ง จุดเด่นที่สุดของกล้วยไม้สกุลนี้ ก็คือส่วนกลีบปากที่สามารถขยับหรือกลอกไปมาได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นกลไกให้แมลงผสมเกสรให้กล้วยไม้ นอกจากสกุลสิงโตกลอกตาแล้ว ก็ยังมีสกุลในกลุ่มใกล้เคียงซึ่งมีดอกแปลกตาน่าสนใจเช่นกัน อย่างเช่น สกุล*สิงโตใบพัด* (Cirrhopetalum) สกุล*เพชรพระอินทร์* (Trias) สกุล*สิงโตสร้อย* (Sunipia) เป็นต้น

รองเท้านารีเหลืองเลย กล้วยไม้ดินขึ้นตามป่าดิบเขาทางภาคอีสาน ออกดอกฤดูหนาว

สกุล*เอื้องใบหมาก* (Coelogyne) จัดเป็นกล้วยไม้ที่พบได้บ่อยในป่าธรรมชาติ หลายชนิดมีความสวยงามและออกดอกให้ชมจำนวนมาก เช่นเดียวกับสกุลใกล้เคียงอื่นๆ ที่ค่อนข้างหายากกว่า อย่างเช่น *เอื้องสร้อยระย้า* (Otochilus) สกุล*เอื้องลำต่อ* (Pholidota) เป็นต้น

สกุล*วานิลลา* (Vanilla) นับเป็นกล้วยไม้ที่ความแปลกประหลาดกว่าพวกพ้อง เพราะมีลักษณะเป็นไม้เลื้อย บางชนิดมีใบและดอกใหญ่โตมาก อาทิ *เอื้องพลูช้าง* (Vanilla siamensis) กล้วยไม้ชนิดนี้ยังจัดเป็นพรรณไม้เฉพาะถิ่นที่หายากของไทยอีกด้วย

นอกจากนี้ก็มีกล้วยไม้อากาศสกุลอื่นๆ ที่จะสร้างความน่าสนใจให้กับสวนกล้วยไม้อย่าง *เพชรหึง* (Grammatophyllum spesiosum) กล้วยไม้ขนาดที่ใหญ่ที่สุดในโลก หรืออย่าง*เอื้องตะขาบจิ๋ว* (Podochilus microphyllus) หนึ่งในบรรดากล้วยไม้ที่มีขนาดเล็กที่สุด

สุดท้ายคือกลุ่ม*แวนด้า* ซึ่งมีมากมายหลายสกุลและมีความหลากหลายในชนิดพันธุ์อย่างยิ่งชนิดที่โดดเด่นและเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของกล้วยไม้ไทยก็คือ *เอื้องฟ้ามุ่ย* (Vanda coerulea) ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่เฉพาะในป่าทางภาคเหนือ ส่วนสกุล*ช้าง* (Rhynchostylis) ก็เป็นกล้วยไม้ที่มีดอกงดงามที่สุด เช่นเดียวกับสกุล*เข็ม* (Ascocentrum) และสกุล*กุหลาบ* (Aerides) ที่มีดอกหอมอย่างยิ่ง

นอกจากจะมีสวนจัดแสดงกล้วยไม้ไทยพันธุ์แท้สกุลต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ทางโครงการยังได้วางแผนให้มีสวนแสดงกล้วยไม้พันธุ์แท้ต่างประเทศที่น่าสนใจจากทวีปต่างๆ ของโลก รวมทั้งสวนแสดงกล้วยไม้พันธุ์ลูกผสมที่สวยงามและน่าสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแหล่งรวมสายพันธุ์ของกล้วยไม้จากทุกมุมโลก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์กล้วยไม้เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมการเกษตรของประเทศไทยในอนาคต

นอกจากนี้ ในด้านการอนุรักษ์และการเพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้หายากใกล้สูญพันธุ์เพื่อนำกลับคืนสู่ป่าธรรมชาติก็จะทำควบคู่ไปกับการศึกษาวิจัยทางด้านนิเวศวิทยาด้วย โดยสนับสนุนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุดังพระราชประสงค์ในสมเด็จย่า

เป็นที่คาดหวังกันว่า เมื่อโครงการสวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้เฉลิมพระเกียรติ ร้อยปีสมเด็จย่า เสร็จสมบูรณ์ สวนแห่งนี้จะเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทางด้านวิชาการสาขาพฤกษศาสตร์ อันทรงคุณค่าของประเทศไทยและของโลกรวมทั้งจะเป็นแหล่งปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ให้เกิดขึ้นกับสังคม อันจะยังคุณประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการฟื้นฟู และรักษาสิ่งแวดล้อมของโลกในอนาคตสืบไป

■ ชนันทร์ โกรัตน์ : *หนังสือชันนี่เบิร์ธเดย์*

มหัศจรรย์ในแง่มุมทางชีววิทยา ซึ่งล้วนสร้างสีสันให้แก่สวนพฤกษศาสตร์ได้อย่างดี ยกตัวอย่างเช่น

สกุล*เอื้อง* (Dendrobium) จัดเป็นกล้วยไม้อากาศที่มีจำนวนชนิดมากที่สุดในป่าเมืองไทย แทบทุกชนิดมีดอกสวยงามและมักออกอย่างพร้อมเพรียงกันในช่วงฤดูร้อน หลายชนิดมีกลิ่นหอมจนกล่าวได้ว่า ส่วนที่มีกล้วยไม้สกุลนี้ปลูกแสดงอยู่จะดูเหมือนสวนสวรรค์เลยทีเดียว กล้วยไม้สกุลเอื้องที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงในด้านความงดงามก็ได้แก่ *เอื้องคำ* (Dendrobium Chrysotosum) *เอื้องม่อนไข่* (D.thyrsiflorum) *เอื้องผึ้ง* (D.lindleyi) *เอื้องครั่งแสด* (D.unicum) *เอื้องสายน้ำผึ้ง* (D.primulinum) *เอื้องไม้เท้าฤาษี* (P.pendulum) *เอื้องมัจฉานุ* (D.farmeri) เป็นต้น